

Şirinçavuş Antik Limanı Taş Eserleri

The Stone Artifacts of the Ancient Harbor of Şirinçavuş

Oktay DUMANKAYA *

Mustafa Uğur EKMEKÇİ**

Öz

Balıkesir ili, Bandırma ilçesi, Şirinçavuş Mahallesi kıyı hattında yer alan antik liman bölge halkı tarafından “Taş Liman” olarak adlandırılmaktadır. Bu makale söz konusu antik liman ve çevresinde tespit edilen MS 4. ve MS 6. yüzyıla tarihlendirilen taş eserleri konu edinmektedir. Çalışmada Ion Sütun Başlığı, Korinth Başlığı, Ion-impot başlığı, sütun kaidesi, sütun kaideli postament, korkuluk payesi ve vida pres ağırlığından oluşan toplam dokuz taş eser değerlendirmeye alınmıştır. Şirinçavuş Antik Limanı'nın çevresinde herhangi bir yapı kalıntısının olmaması, antik limanın polygonal taşların üst üste rastgele yığılmasıyla meydana getirilmiş olması, söz konusu limanın tarihlendirilmesini engellemektedir. Bu eserler Şirinçavuş Antik Limanı'nın kullanım gördüğü tarihler hakkında önemli ipuçları sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mysia, Antik Liman, Ion/Korinth Sütun Başlıkları, Ion-impot Başlık, Postament.

Abstract

The ancient harbor located in the coastline of Şirinçavuş district of Bandırma. The harbor called as “Stone Harbor” by the people in the region. This article is about the stone artifacts dated to the 4th and 6th centuries AD, which were identified in the ancient harbor and its vicinity. A total of nine stone artifacts consisting of Ionic capital, Corinthian capital, Ionic-impot capital, Column base, Postament, Templon and Screw Press Weigh were evaluated in our article. The fact that Şirinçavuş Ancient Harbor was formed by stacking polygonal stones on top of each other randomly and that no remains of structures were found around it prevented the dating of this harbor. These artifacts provide important clues about the dates of the use of the ancient harbor.

Keywords: Mysia, Ancient Harbor, Stone Elements, Ion/Corinthian column capital, Ion-impot capital, Postament, Templon.

Giriş

Bu makale Balıkesir ili, Bandırma ilçesi, Şirinçavuş Mahallesi kıyı hattında yer alan antik limanın çevresinde tespit edilen taş eserleri konu edinmektedir.

40.308671° K – 27.725418° D koordinatlarında yer alan ve bölge halkı tarafından “Taş Liman” olarak adlandırılan liman antik Mysia Bölgesi sınırlarında yer almaktadır (Schwertheim, 2000, ss. 608-610; Sevin, 2001, ss. 44-47). Antik liman (Resim 1), doğusunda ve batısında içbükey formda yay şeklinde büyük moloz taşların yığılmasıyla oluşturulmuş dalgakıranlardan meydana getirilmiştir (Detaylı bilgi için bkz. Dumankaya, 2018, ss.165-174; Dumankaya, 2019, ss.207-210). Herhangi bir yapı kalıntısının tespit edilemediği liman havzasında yer alan bir restoran bahçesinde, dekoratif amaçla kullanıldığı gözlemlenen 9 adet taş eser incelenmiştir. Bu eserler içerisinde; sütun başlıkları ve kaidesi, postament, korkuluk payesi, vida ağırlığı yer almaktadır. Söz konusu eserler çalışma içerisinde işlevlerine göre gruplar halinde sıralanmış ve son bölümde bu eserlerin kataloglarına yer verilmiştir.

Sütun Başlıkları

Makalede Ion, Korinth, Ion-impot tiplerinde olmak üzere 3 adet sütun başlığının incelenmesi ve değerlendirmesi yapılmıştır.

Söz konusu başlıklar liman havzasında yer alan bir restoranın bahçesinde âtil bir durumda tespit edilmişlerdir.

İlk değerlendirmeye alınan eser Ion Sütun Başlığı'dır (Kat. No. 1; Resim 3/A-B-C-D). İki parça halinde olarak tespit edilen 1 numaralı eserin üzerinde, yer yer aşınma izleri ve daha

* Dr. Öğr. Üyesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Arkeoloji Bölümü, Kahramanmaraş. oktaydumankaya@gmail.com

** Uzm. Arkeolog, Bursa Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Turizm Daire Başkanlığı, Tarihi Kültürel Miras Şube Müdürlüğü, mustafaugurekmekci@hotmail.com

küçük ölçekte kopmuş bölümler bulunmaktadır. Başlığın ön yüzünde; ekhinus üzerinde tek yumurtalı Ion kymation bezemesi ve her iki yanında iki yapraklı palmet motifi yer almaktadır. Ion kymationu bezemesinde yumurta ve çanak birbirlerinden çizgisel bir silme ile ayrılmaktadır. Başlığın volütleri iki merkezli dönüş yapmakta, kanalları derin, spiralleri ise bantsız işlenmiştir. Kanalis bölümüne yer verilmemiş başlığın, abakus levhası basık bir formdadır. Eserin yan yüzü ise oldukça sade bir işçiliğe sahiptir. Başlığın balteus bölümü işlenmemiş, pulvinus bölümü ise ortada kazıma yöntemi yapılmış şematik bir silme ile bölünmüştür. Başlığın yan yüzünde görülen bu özellik pseudo balteus olarak da adlandırılır (Bingöl, 1980, s.56). Kat. No. 1'in yan yüz özellikleri Manisa ve Side Müzesi'nde bulunan başlıklarda da görülmektedir (Bingöl, 1980, s.81 Taf. 23; 206, 292). Kat. No. 1'in yan yüzeyinin bezemesiz olmasından dolayı, tarih önerisi ön yüzdeki bezeme değerlendirmesine göre yapılacaktır.

Ion sütun başlıklarında ekhinus kısmı, erken dönemlerde plastik ve doğal yapıda iken, Bizans Dönemi'nde konik ve yapay bir görüntüye dönüşmüştür. Başlığın form ve bezeme öğelerinde görülen özenli ve ince işçilik, geç dönemle birlikte basitleşmiştir (Herrmann, 1998, s.160). Ion kymation bezemesinde, yumurta sıralarında görülen oygu (yuva) bölümü erken dönemlerde ışık-gölge etkisinde, açık ve derin işlenirken geç dönemde çizgisel bir yapıda işlenmiştir. Ayrıca ekhinusa işlenen yumurta sayısı geç dönemde azalmaktadır (Herrmann, 1998, s.11). Belirtilen bu değişim özelliklerini sergileyen benzer örnekler farklı müze ve ören yerlerinde yer almaktadır. Bunlara Konya (Doğanay & Köker, 2011, ss.71-72), Side (Bingöl, 1980, ss.39-40 Taf. 23, 292) ve Metropolis Antik Kenti'nde (Arslan, 2015, ss.82-83 Kat. No. 4.) sergilenen örnekler gösterilebilir ve örnekler MS 3-4. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Diğer benzer örnekler ise MS 4-5. yüzyıla tarihlenen Prokonnesos'da tespit edilen bir başlıkta (Beykan 2012, s.85 Abb. 47a-b Nr.7), İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde (Herrmann, 1998, s.131 Fig. 178) ve MS 5. yüzyıla tarihlendirilen San Stefano Rotondo Bazilikası'nda (Roma) (Herrmann, 1998, ss.130-131 Fig. 176) yer alan başlıklarda gözlemlenmektedir. Kat. No. 1'in bezeme detaylarında gözlemlenen basit ve özensiz işçilik, yumurta bezemesinin kazıma yöntemi ile verilmiş olması, yukarıda verilen örnekler arasında San Stefano Rotondo Bazilikası'ndaki örneğe daha yakın bir başlık olduğunu düşündürmektedir. Bu nedenle Kat. No. 1 başlığını MS 5. yüzyıla tarihlendirilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

Çalışmamızda değerlendirmeye alınan diğer eser Kat. No. 2 olarak numaralandırılan Korinth başlığı'dır. Sütun gövdesiyle birlikte işlenen başlığın üzerinde yer yer kopmuş kısımlar bulunmaktadır. Başlığın ölçülerinin küçük boyutta olmasından dolayı bir yapının ana taşıyıcısından ziyade, yapı içerisindeki mekân bölümlenmelerinde kullanılan paye parçalarından olduğu kanaatindeyiz. Başlığın kalathos bölümünü dört adet akanthus yaprağı kaplamaktadır. Yapraklar sık bir şekilde, kalathos üzerinde boşluk bırakmayacak şekilde işlenmiştir. Akantuslar arasında, yaprak dişlerinin temas etmesinden dolayı geometrik kapalı alanlar oluşturulmuştur. Yaprak detaylarında diş kısımlarının sivri, damarların ise çizgisel ve düz verilirken yaprak kanallarının derin işlenmediği dikkat çekmektedir. Esere benzer örnekler; Korinth'de (Scranton, 1957, s.109 Pl. 25 Fig. 52), Solin'de (Kautzsch, 1936, s.17 Taf. 3, 22), Keles'de (Bursa), (Şahin, 2014, s.74 Kat. No. 23 Res. 155) ve Silifke Müzesi'nde (Aydın, 2013, ss.244-245 Kat. No. 272-275) yer almaktadır. Yapılan karşılaştırmalarda Kat. No. 2'nin MS 5-6. yüzyıllar arasına tarihlendirilmesinin uygun olacağı kanaatindeyiz.

Sütun başlığı grubunda değerlendirmesi yapılan son eser Ion-impost tipi başlık özelliklerine sahip Kat. No. 3'tür (Resim 4-5). Eserin sadece bir yan yüz ile cephe yüzeyinin bir bölümü korunmuştur. Sade ve kaba bir işçiliğe sahip olan başlık üzerinde herhangi bir bezeme bulunmamaktadır. Bu sebeple Prokonnesos ocaklarından yarı işlenmiş bir şekilde sevk edilen başlık örneklerinden biri olduğunu akıllara getirmektedir. (Yarı işlenmiş başlık örnekleri için bkz. Asgari, 1995, ss.275-285; Beykan, 2004, ss.32-33; Türker, 2014, s.342). Ancak araştır-

malarımız sırasında bu eserimize benzer örneklerin tespit edilememiş olması nedeniyle Kat. No. 3'ün yarı işlenmiş bir eserden ziyade sade işçiliğe sahip, tamamlanmış bir başlık olarak değerlendirilmesi uygun görülmüştür ve Ion-impost başlıkların formlarına göre yapılan tipolojik değerlendirmede 3. tip başlık sınıfına girmektedir (Vemi, 1989, ss. 17-25). Bu tipin özellikleri; Ion kısmının şematik olması, impost kısmına oranla bu bölümün daha basık ve küçük işlenmesidir. Varna (Barsanti, 1989, s.169, Fig. 117), Bayat, (Niewöhner, 2007, s.210 Taf. 7.6), Çanakale (Türker, 2014, s.23 Res. 8; ss.40-41, Res. 10) ve İstanbul başlıkları Kat. No. 3'e benzer örnekler olarak gösterilebilir (Zollt, 1994, s.39 Taf. 19 Cat. No. 75, 42; Taf. 20 Cat. No. 86; ss.44-45 Taf. 22 Cat. No. 93-94). Benzer örnekleri dikkate alındığında bu başlığın MS 6. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Sütun Kaideleri

Liman içerisinde 2 tane sütun kaidesi tespit edilmiştir ve bu eserlerden ilki Kat. No. 4'tür (Resim 8-9). Liman çevresinde kıyı hattında âtil durumda tespit edilen eserin kopmuş bölümleri bulunmaktadır ve korunma durumu oldukça kötüdür. Eser ince bir plinthos üzerinde yarım küre torus ve boyun bölümünden oluşmaktadır. Kaide, Y. Ötüken'in Attika tipi C grubu özellikleri taşımaktadır (Ötüken, 1996, ss.161-163). Benzer örnekler; İstanbul Üniversitesi Merkez Kampüsü'nde (Denknalbant-Çobanoğlu vd., 2016, s.5 Kat. No.9), Prokennessos'ta, (Asgari, 1992, s.75 Res. 15) Keles'te, (Şahin, 2014, s.129 Kat. No. 142 Res. 275), Korinth'te (Scranton, 1957, s.108 Pl. 24, Fig. 47) ve Ankara Medeniyetler Müzesi'nde bulunmaktadır (Alpaslan, 2001, s.274 Lev. IX Res. 15). Bu kaidenin benzer örneklerinden yola çıkarak MS 5-6. yüzyıllara tarihleneceği düşünülmektedir.

Makalede değerlendirilen bir diğer kaide ise liman içerisinde tespit edilen Kat. No. 5'tir (Resim 10-11). Kaide kare plinthos üzerinde sırasıyla plinthos, torus, trokhilos ve boyun bölümlerinden oluşmaktadır. Kaidenin trokhilos geçişlerinde ince bantlar yer almaktadır. Kaide Ötüken'in tipolojisinde A grubu sınıfına girmektedir (Ötüken, 1996, s. 161). Temel alınan tipolojik sınıflandırmada trokhilos geçişlerinde işlenen bantlara yer verilmez**. Kaideye benzer örnekler Prokonnessos (Asgari, 1992, s.75 Res. 16), Yeşildere (Niewöhner, 2007, s.202 Taf. 1.10), Gölyazı, (Ötüken, 1996, s.152 Taf. 24.2 Taf. 24.4) Küçük Karaağaç (Ötüken, 1996, s.152 Taf. 25.6) merkezlerinde ve Konya Arkeoloji Müzesi'nde görülmektedir (Temple, 2013, s.75 Kat. No. SK. 2 Res. 52). 5 numaralı eserin benzer örnekleri dikkate alındığında söz konusu eserin MS 5-6. yüzyıllara tarihlendirilmesinin uygun olacağı kanaatindeyiz.

Postamentli Sütun Kaideleri

Şirinçavuş limanında gerçekleştirilen yüzey araştırmasında iki adet postamentli sütun kaidesi tespit edilmiştir. Katalog içerisinde 6 ve 7 olarak numaralandırılan eserlerin kırık ve kopmuş bölümleri bulunmaktadır. Kat. No. 6 numaralı eserin yüksekliği 75,5 cm, postament kısmının ölçüleri ise 56 x 43,5 cm'dir (Resim 12-13). Kat. No. 7 numaralı eserin yüksekliği 67 cm, postament kısmının ölçüleri ise 57 x 53 cm'dir (Resim 14-15). Postamentler genellikle stylobat ve arşitrav arasındaki mesafeyi artırmak için kullanılan kare tabanlı bloklardır. Postamentler hem kolonları yükseltmek hem de yatay profilleri ile cephenin görünümünü geliştirmek için kullanılmıştır (Demirer ve Baytak 2019, s.493). Her iki eserin benzer özellikte olmasından dolayı, metin içindeki değerlendirmenin birlikte yapılması uygun bulunmuştur. Parçaların postament bölümü kare prizma şeklindedir ve herhangi bir işçilik detayı görülmemiştir. Kaide kısımlarında ise taş formundan kaideye geçiş olarak nitelendirilebilecek çok az bir işçilik kendini göstermektedir. Bundan dolayı Kat. No. 6 ve Kat. No. 7'nin yarı işlenmiş

** Sanat tarihi literatürde belirtilen ince bantların spira olarak adlandırıldığı yayınlar olsa da arkeoloji literatüründe spira kaide üzerine işlenen çift trokhilos geçişlerini belirtmek adına kullanılır. Sanat tarihi literatürü için: Temple, 2013, s. 239; Arkeoloji literatürü için Schmidt-Plattner, 2004, s. 46.

eser olduğu düşünülmektedir. Bu tip örnekler için N. Asgari taşın işleme safhalarını sınıflara, aşamalara, ayırarak tipolojik bir değerlendirme yapmıştır. Şirinçavuş örnekleri ortaya konulan bu sınıflandırmada başlangıç sınıfının içinde II. tip olarak değerlendirilmektedir (Asgari, 1992, ss.74-75). Bu tipin özellikleri; ocaktan kesilmiş taşın kullanımına bağlı olarak verilen ilk form işçiliğidir. Prokonnesos örneklerinde görülen bu özellikte; taş ocaklarından kesilen bloklar, ihraç edilecekleri noktaya gitmeden önce işlevlerine göre kaba bir işçilikle formlarını belirtecek şekilde işlenmesi olarak açıklanabilir (Asgari, 1992, s.76 Res. 22). Nitekim Kat. No. 6 ve Kat. No. 7'nin de ocak formundan çıkartılarak postamentli sütun kaide formuna dönüştürülmesi için yapılan kaba işçilik kaide bölümünde ve postament kısmındaki murç izleri net bir şekilde gözlemlenmektedir.

Diğer Taş Eserler

Bu başlık altında, araştırma sırasında tespit edilen tekil eserlere yer verilmiştir. Söz konusu taş eserler arasında değerlendirmeye alınan ilk eser korkuluk payesi veya templon payesi olarak adlandırılan Kat. No. 8'dir (Resim 16-17). Yoğun tahribata maruz kalmış eserin ön yüzünde iç içe iki dikdörtgenden oluşan soffit bezeme bulunmaktadır. Benzer örnekleri Konya (Temple, 2013, ss.104-105 Kat. No. 89 P.6 Res. 147), Mersin (Aydın, 2013, s.251 Kat. No. 286) ve Yalvaç (Yeşiltaş, 2012, ss.75-76 Kat. No. 60) Arkeoloji Müzesinde, Sinekçiler ve Örencik (Niewöhner, 2007, s.237 Abb. 73-74, Taf. 26, 245-246) merkezlerinde görülen eser, MS 5-6. yüzyıllara tarihlendirilmektedir.

Çalışma içerisinde değerlendirilen son eser ise Kat. No. 9 olarak adlandırılan vida ağırlığıdır (Resim 18-19). Zeytinyağı ve şarap işliklerinde presleme için kullanılan vida ağırlıkları genel olarak kare bir forma sahiptir. Şirinçavuş limanında tespit edilen eserin oval bir forma sahip olmasından dolayı ise sütun tamburlarından devşirildiği düşünülmektedir. (Aydın, 2009, s.36). Çalışma içerisinde değerlendirilen diğer eserlerde olduğu gibi yoğun tahribata maruz kalmış parçanın üst kısmında, merkezde 29 cm çapında, 17,5 cm derinliğinde vida yuvası ve ona bitişik 10 cm uzunluğunda, 10,5 cm genişliğinde dikdörtgen formda zıvana yuvası mevcuttur. Parçanın görünür tüm yüzeyleri sade bir şekilde bırakılmış, üzerinde herhangi bir bezemeye yer verilmemiştir. Benzer örnek olarak Dağlık Kilikya (Aydın, 2010, s.3 Res. 6) ve Çorum'da bulunan vida ağırlıkları verilebilir. (Keskin, 2010, ss.205-206 Kat. No. 146; Keskin, 2015, ss.42-43 Kat. No. 24).

Sonuç

Yüzey araştırması sonucunda liman havzasında 9 adet taş eser tespit edilmiştir ve bunlar arasından 8 eserin tarihsel değerlendirmesi yapılarak makale içerisinde incelenmesi gerçekleştirilmiştir. Taş eserlerin MS 4-6. yüzyıllara tarihlenmesi bize limanın kullanım evresiyle ilgili de ipuçları sağlamaktadır. Ayrıca araştırma sırasında limanın hinterlandında limana hâkim Kaletepe veya Yalı Mevkii Höyük olarak geçmekte olan (Özdoğan, 1991, s.349 Res. 2b; Rose & Körpe, 2007, ss.105-106 Res. 8; Divarçı, 2015, s.90) yüksek bir tepe üzerinde, temel seviyesinde korunmuş duvarlara sahip apsisi bir yapı tespit edilmiştir. Osmanlı Dönemi'ne ait bazı haritalarda "*Kale/Kale Tepesi*" olarak isimlendirilen tepelikte tespit ettiğimiz vaftiz havuzu (?) Bizans Dönemi'nde bu yapının bir kilise olduğunu, daha sonraları dönemin ihtiyaçları doğrultusunda kale ya da gözetleme kulesine dönüştürüldüğünü işaret etmektedir. Araştırma sırasında taş eserlerle paralellik gösteren Erken Bizans Dönemi'nden Orta Bizans Dönemi'ne kadar geçen sürece ait birçok seramik parçası tespit edilmiştir (Dumankaya, 2018, s.171 Res. 8-9; Dumankaya vd., 2019, ss.207-220; Res.11-12). Ayrıca limanın hinterlandında yer alan tepelik alanda 2014 yılında Bandırma Müzesi Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen arkeolojik kazılarda Erken Bizans Dönemi'ne ait yapı kalıntıları tespit edilmiştir (Dumankaya vd., 2019, s.213). Bu buluntular dikkate alındığında limanın çevresinde bir yerleşimin olduğu

ve limanın Erken Bizans Dönemi ile Orta Bizans Dönemi arasında kullanım gördüğü söylenebilir.

Ancak limanın hangi dönemlerde kullanıldığı üzerine kesin kanıtların gösterilebilmesi için limanla ilgili tarihlenebilir malzemeye veya yazılı belgelere ihtiyaç duyulmaktadır. Zira antik limanla ilgili çalışmalarımız devam etmektedir ve elde edilen sonuçlar en kısa sürede bilim dünyası ile paylaşılacaktır.

Katalog

Katalog Numarası: 1

Eser Adı: Ion Sütun Başlığı

Bulunduğu Yer: Limanın kıyı hattında yer alan restoran bahçesi.

Malzeme: Mermer

Korunma Durumu: Başlık iki parça halinde tespit edilmiştir.

Ölçüler: Yükseklik: 14 cm, Genişlik: 41 cm, Derinlik: 36 cm, Abakus Yüksekliği: 3,5 cm, Alt Çap: 35,5 cm, Volüt çapı: 9 cm, Yumurta genişliği: Üst 6 cm, Alt 2 cm, Ekhinus genişliği: 18 cm, Volüt göz arası: 27cm, Poster: 32 cm, Ekhinus yüksekliği: 8 cm.

Tanım: Eserin cephe ve yan yüzlerinin tanımı yapılabilmektedir.

Ön yüz: Başlığın volüt spiralleri bantsız bir şekildedir ve kanallar derin ve ince işçiliğe sahiptir. Volüt gözü küçük verilmiş olmakla birlikte ekhinus alt tabanının üzerinde işlenmiştir. Ekhinus bölümü köşelerde iki yapraklı palmet motifi ile bezenmiştir. Ortada ise tek yumurtadan oluşan Ion kymation bezemesi bulunmaktadır. Yumurta ve çanak birbirlerinden çizgisel bir silme ile ayrılmaktadır. Başlıkta kanalis bölümüne yer verilmemiştir. Ayrıca abakus levhası basık bir formdadır.

Yan yüz: Polster bölümü bezemesiz bırakılmıştır. Pulvinus arası ince bir silme ile ayrılmıştır.

Resim 1/A-B-C-D

Katalog Numarası: 2

Eser Adı: Korinth Başlığı

Bulunduğu Yer: Limanın kıyı hattında yer alan restoran bahçesi

Malzeme: Mermer

Korunma Durumu: Parçanın kalathos bölümünde işlenmiş akanthus yapraklarının üst kısımları kopmuştur. Ayrıca eserin sütun gövdesinin bir bölümü korunmuştur.

Ölçüler: Yükseklik: 52 cm, Başlık Yüksekliği: 20,5 cm, Sütun Yüksekliği: 31,5 cm, Sütun Çap: 19 cm, Başlık Alt Çap: 19,5 cm, Abakus ölç.: 24 x 24,5 cm, Abakus Yüksekliği: 6 cm, Dübel Deliği (sütun): Çap: 2,5 cm, Derinlik: 3 cm, Akanthus ölçüleri: Alt genişlik: 12 cm, Üst genişlik: 16 cm.

Tanım: Başlık sütun gövdesi ile birlikte yekpare bir şekilde işlenmiştir. Başlığın kalathos kısmında dört adet akanthus yaprağı bulunmaktadır. Yapraklar kalathos yüzeyini kapsayacak şekilde, yan yana sık bir şekilde işlenmiştir. Yaprak dişleri sivri, damarlar çizgisel ve düz verilmiştir. Yaprak kanalları derin işlenmemiştir. Yaprak dişleri yan yaprakla temas etmektedir. Dişler arasında geometrik kapalı alanlar oluşturulmuştur. Yapraklar abakus levhasının köşelerine doğru uzanmaktadır. Yaprakların kalathos yüzeyine yapışık bir şekilde işlendikleri ve abakus levhasının alt kısmına doğru dışa sarktıkları gözlemlenmektedir. Abakus levhası üzerinde verev uzanmış silmeler, levhanın ortasında da dışa doğru 2 cm çıkıntı yapan koza bölümü bulunmaktadır.

Resim 2-3.

Katalog Numarası: 3

Eser Ad ı: Ion-İmpost başlık

Bulunduğu Yer: Limanın kıyı hattında yer alan restoran bahçesi

Malzeme: Mermer

Korunma Durumu: Başlığın büyük bir bölümü tahrip olmuştur. Korunan bölümde alt kısımda Ion volüt ile ekhynusa ayrılmış kısmın bir parçası ile bu bölümün üst kısmı korunmuştur.

Ölçüler: Yükseklik: 31 cm, Genişlik: 23 cm, Derinlik: 78 cm

Alt bölüm ölçüleri: Volüt çapı: 12 cm, Derinlik: 37 cm

Tanım: Ion-impost sütun başlığının korunan kısımlarında volüt bölümü ve ekhinus kısmı işlenmemiş, sade bir şekilde bırakılmıştır. Başlığın üst bölümü de alt bölüm gibi sade bir şekilde bırakılmıştır.

Resim 4-5

Katalog Numarası: 4

Eser Adı: Sütun Kaidesi

Bulunduğu Yer: Limanın kıyı hattında yer alan restoran bahçesi

Malzeme: Mermer

Korunma Durumu: Eserin plinthos kısmı kırık ve kopmuş olduğu için ince bir plaka üzerinde yarım küre torus ve sütun boyun bölümlerinden oluşmaktadır.

Ölçüler: Yükseklik: 18 cm Abakus Ölçüleri: 50x37 cm

Sütun Çap: 33,5 Abakus Yüksekliği: 3,5 cm

Sütun yükseklik: 6 cm

Tanım: Kare plinthos üzerinde yarım küre şeklinde forma sahip torus ve boyun bölümleri bulunmaktadır.

Resim 6-7

Katalog Numarası: 5

Eser Adı: Sütun Kaidesi

Bulunduğu Yer: Limanın kıyı hattında yer alan restoran bahçesi

Malzeme: Mermer

Korunma Durumu: Orijinal işlevinde, bir sütun altında tespit edilen kaidenin plinthos bölümünün bir kısmı parke taşlarından dolayı kapalıdır.

Ölçüler: Yükseklik: 23,5 cm Sütunun oturduğu çap: 36 cm

Plinthos ölçüleri: 58x58 cm Yükseklik: 6,5 cm Çap: 36 cm

Tanım: Sütun kaidesi kare şeklinde plinthos üzerinde yükselmektedir. Bu bölümün üstünde torus, trokhilos ve boyun kısımları yer almaktadır.

Resim 8-9

Katalog Numarası: 6

Eser Adı: Sütun Kaideli Postament

Bulunduğu Yer: Limanın kıyı hattında yer alan restoran bahçesi

Malzeme: Mermer

Korunma Durumu: Eserin bir bölümü kopmuş, korunan kısımlarda da yer yer kırık ve aşınmış bölümler yer almaktadır.

Ölçüler: Yükseklik: 93 cm Sütun kaide ölçüleri: Yükseklik: 17,5 cm Çap: 46 cm

Dübel deliği: çap: 6 cm, derinlik 6 cm

Postament ölçüleri: 56x43,5 cm Yükseklik: 75,5 cm

Tanım: Kare prizma postament bölümünün üstünde kaide kısmı yer almaktadır. Kaide kısmı torus ve boyun bölümlerinden oluşmaktadır.

Resim 10-11

Katalog Numarası: 7

Eser Adı: Sütun Kaideli Postament

Bulunduğu Yer: Limanın kıyı hattında yer alan restoran bahçesi

Malzeme: Mermer

Korunma Durumu: Eserin bir yüzünde alt bölümüne doğru kopmuş bir kısım bulunmaktadır.

Ölçüler: Yükseklik: 87 cm, Sütun kaide ölçüleri: Yükseklik: 20 cm Çap: 48 cm

Dübel Deliği(sütun): Çapı: 5,5 cm Derinlik: 5,5 cm Postament ölçüleri: 57x53 cm

Tanım: Eserin korunan yüzleri tıraşlanmış bir şekilde bırakılmıştır. Korunan yüzlerde bezeme veya yazıt izi bulunmamaktadır. Sütun kaidesi torus, trokhilos ve boyun bölümlerinden oluşmaktadır.

Resim 12-13

Katalog Numarası: 8

Eser Adı: Korkuluk Payesi

Bulunduğu Yer: Limanın kıyı hattında yer alan restoran bahçesi

Malzeme: Mermer

Korunma Durumu: Parçanın üst ve alt kısımlarının kırık olduğu gözlemlenmektedir. Ayrıca aşınmış yüzeyler bulunmaktadır.

Ölçüler: Korunan Yükseklik: 49 cm Genişlik 13,5 cm Derinlik: 13,4 cm

Tanım: Parçanın ön yüzünde iç içe iki dikdörtgenden oluşan soffit motifi yer almaktadır. Motifin üst kenarı iç bükeydir.

Resim 14-15

Katalog Numarası: 9

Eser Adı: Vida Ağırlığı

Bulunduğu Yer: Limanın kıyı hattında yer alan restoran bahçesi

Malzeme: Volkan Tüfü / Traklitik Tüf.

Korunma Durumu: Parçanın üzerinde yer yer kırık ve kopmuş bölümler bulunmaktadır.

Ölçüler: Yükseklik: 86 cm, Çap: 51 cm

Tanım: Oval formu bulunan parçanın üst kısmında, merkezde 29 cm çapında, 17,5 cm derinliğinde vida yuvası ve ona bitişik 10 cm uzunluğunda, 10,5 cm genişliğinde dikdörtgen formda zıvana yuvası mevcuttur. Parçanın görünür tüm yüzeyleri sade bir şekilde bırakılmış, herhangi bir bezemeye yer verilmemiştir.

Resim 16-17

Extended Abstract

This article deals with the stone artifacts found around the ancient harbor located on the coastal line of Şirinçavuş Quarter of Bandırma District of Balıkesir Province. A total of nine stone artifacts consisting of Ionic capital, Corinthian capital, Ionic-impost capital, column base, postament, templon and screw press weigh were evaluated in our article. In this article, Ion, Corinthian and Ion-impost types of three column capitals were evaluated. This stone artifacts dated to the 4th and 6th centuries AD. Information about Ion column capital is given in Cat.1. A spiral scroll, based on the scroll of an ionic capital, fills the triangular space between a vertical and horizontal. However, the scroll details are quite simple. Due to these features, it is thought that this capital dates back to the 5th century AD. The other artifact under consideration is Cat. No. 2. There are broken parts above the Corinthian capital. The dimension of the Corinthian capital is small. Therefore, we think that a building was used in the

partitioning of spaces within the building rather than the main carrier. This capital dates to the 5th and 6th centuries AD. The last artifact evaluated in the column capital group is Cat No. 3 with Ion-impost type capital features (Figs. 4-5). Only one side of the artifact and part of the facade was preserved. No decoration and scroll are found on the capital. For this reason, it is thought that it is one of the examples of the capital that was shipped from Prokonnesos quarries in a semi-finished/unfinished artifact. And also, no sample similar to this artifact has been identified during our survey. Therefore, it was concluded that it was a completed capital rather than a semi-finished capital. In the typological evaluation made according to the forms of ion-impost capital, it was understood that this artifact should be included in the 3rd type capital group. Considering similar examples, we think that this capital should be dated to the second half of the 6th century AD. Two column bases were identified in the coastal line. Cat. No. 4 (Figs. 8-9). Some parts of the artifact are broken. The column base consists of semicircular torus and square slab (thin plinthos). Considering these features and similar examples, it is thought that this column base dates to the 5th and 6th centuries AD. Another column base is Cat. No. 5 (Figs. 10-11). This column base consists of plinth, torus, and trochilus respectively. The trochilus is divided into equal parts with tiny bands of reliefs. The column base is included in group A in the typological evaluation by Ötügen. Considering these features and similar examples, it is thought that this column base dates to the 5th and 6th centuries AD. In the expedition, two postaments were detected. Both artifacts have similar characteristics and designed on the template, the square-based body. Another artifact detected in the survey is the templon shown in Cat. No. 8 (Figs. 16-17). There is a soffit decoration consisting of two rectangles intertwined on the front of the artifact, which has been subjected to intense destruction. Considering these features and similar examples, it is thought that this templon dates to the 5th and 6th centuries AD. The last artifact evaluated in this article is screw press weight (Cat. No. 9, Figs. 18-19). Screw press weights used for pressing in olive oil and wine workshops generally have a square form. Since this artifact has an oval form, it is concluded that this is the column drum. In the expeditions, nine stone artifacts were identified in the harbor basin, and 8 of them have been historically evaluated and examined in the article. The history of the stone artifacts also provides us with clues regarding the usage phase of the harbor. In the research, many ceramic pieces belonging to Rome, Early Byzantine and Islamic period were identified. However, in order to be able to show definite evidence on when the harbor was used, dated harbor materials or written documents are needed. Because our artifact on the ancient harbor is ongoing, and the results will be shared with the world of science as soon as possible. However, more archaeological findings and written documents are needed in order to have precise information about the periods when the harbor was used. The results obtained from our research in the coming years will be shared as soon as possible.

Kaynakça

- Acun-Özgünler, S. (2007). *Tarihi yapılarda kullanılan volkanik tüflerin konservasyonu üzerine bir araştırma: Od taşı örneği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Alpaslan, S. (2001). Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ndeki Bizans dönemi taş eserleri. *Anadolu Medeniyetleri Müzesi 2000 Yıllığı*, 2(15), 265-299.
- Angı, S. (2010). İstanbul tarihi yarımada'daki antik yapılarda ve anıtlarda kullanılan doğal taşların özellikleri ve korunmuşluk durumları. *Restorasyon Konservasyon Çalışmaları- 6*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Koruma Uygulama Denetim Müdürlüğü Yayınları, 31-42.

- Arslan, B. (2015). *Metropolis'deki ion tipi sütun başlıklarının biçimsel gelişimi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Trakya Üniversitesi, Edirne.
- Asgari, N. (1990). Observations on two types of quarry items from Proconnesus: Columns and shafts and column-bases. In M. Waelkens, N. Herz and L. Moens (Eds), *Ancient Stones: Quarrying, Trade and Provenance Interdisciplinary Studies on Stones and Stone Technology in Europe and Near East from the Prehistoric to the Early Christian Period*, *ActaALovMono*, 4, 73-80: Leuven: Leuven University Press.
- Asgari, N. (1995). The Proconnesian production of architectural elements in late antiquity: Based on evidence from the marble quarries. *Twenty-seventh Spring Symposium of Byzantine Studies Constantinople and Its Hinterland. Society for the Promotion of Byzantine Studies*, 3, 263-288: Cambridge: Routledge.
- Aydın, A. (2013). Erken Hristiyanlık- Bizans Dönemi mimari elemanlarının süslemelerinin kataloğu ve değerlendirilmesi. S. Durugöl (Ed), *Silifke Müzesi Taş Eserler Kataloğu: Heykeltraşlık ve Mimari Plastik*, 183-215: İstanbul: Pitura.
- Aydınoğlu, Ü. (2009). *Dağlık Kilikya Bölgesi'nde Antik Çağ'da zeytinyağı ve şarap üretimi: üretimin arkeolojik kanıtları*. İstanbul: Ege Yayınları.
- Aydınoğlu, Ü. (2010). Olive oil production in rough Cilicia: Production installations – settlement patterns–dating. *Olive Oil and Wine Production in Anatolia During Antiquity / Antik Çağda Anadolu'da Zeytinyağı ve Şarap Üretimi*, 1-18: İstanbul: Ege Yayınları.
- Barsanti, C. (1989). L'esportazione di marmi dal Proconneso nelle regioni, pontiche durante il IV-VI Secolo. *Rivista dell'Istituto Nazionale d'Archeologia e Storia dell'Arte*, 12(3), 91-220.
- Beykan, M. (2004). *Prokonnesos'ta bulunan ion sütun başlıkları yerel mermer ocaklarında biçimlendirilmesi ve ihracatı*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Beykan, M. (2012). *Ionische kapitelle auf Prokonnesos, produktion und export römischer bauteile*. *Istanbul Forschungen*, 53, Tübingen: Wasmuth & Zohlen.
- Bingöl, O. (1980). *Das ionische normal kapitell in Hellenistischer und römischer kaiserzeit in kleinasien*. *Istanbul Mitteilungen*, 20, Tübingen: Wasmuth & Zohlen.
- Denkinalbant-Çobanoğlu, A., Ermiş, M. Ü., Parlak, S. & Tuncer, A. (2016). İstanbul Üniversitesi Merkez Kampüsü'nde bulunan taş eserler. *Sanat Tarihi Yıllığı*, 25, 1-46.
- Demirer, Ü. & Baytak, İ. (2019). An incised template of an architectural postament from Cibyra. *Cedrus*, 7, 487-496.
- Divaracı, F. (2015). Erken Tunç Çağı makro ölçekteki ticaret ağı içinde Marmara Bölgesi'nin hammadde kaynaklarına mikro ölçekte bir bakış. A. Baysal (Ed), *Tematik Arkeoloji Serisi 2: İletişim Ağları ve Sosyal Organizasyon*, 85-94: İstanbul: Ege Yayınları.
- Doğanay, O. & Köker, E. (2014). Ionic Capitals used as conversion materials in structures from the Seljuk period in Konya. *Proceedings of the International Conference Arts and Crafts over the Passage of Time: From the Bronze Age to Late Antiquity*, Pezinok, 2012, *ANADOS*, 11: *Studies of the Ancient World*, 69-76: Trnava.
- Dumankaya, O. (2018). Bandırma İlçesi Şirinçavuş Mahallesi antik liman, yerleşim ve batık potansiyelinin tespiti araştırmaları-2017. U. Töre Sivrioğlu (Ed), *Antik Çağ'dan Cumhuriyet'e Bandırma ve Yakın Çevresi Tarihi*, 165-173: Bursa: Dora Basım Yayın.

- Dumankaya, O., Açar, E., Gündüz, S., Bilir, A. & Akdağ, Ç. (2019). Balıkesir ili Marmara kıyıları antik liman yerleşim ve batık potansiyelinin tespiti yüzey araştırması-2017. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 36(2), 207-220: Ankara: Kültür Turizm Bakanlığı.
- Erguvanlı, K., Ahunbay, M., Ahunbay, Z., Eris, I., Erdoğan, M., Onak, A. & Eyüboğlu, R. (1989). *Marmara Bölgesi taş ocaklarının işletilebilme ve taşlarının restorasyonda kullanılabilme olanaklarının araştırılması*. Tübitak Projesi 68: İstanbul.
- Herrmann, J. J. (1988). *The ionic capital in late antique Rome*. Roma: G. Bretschneider.
- Kautzsch, R. (1936). *Kapitellstudien: Beiträge zu einer geschichte des spätantiken kapitells im osten vom vierten bis ins siebente jahrhundert studien zur spätantiken kunstgeschichte*. Berlin-Leipzig: Walter de Gruyter.
- Keskin, E. (2010). *Çorum ili ve Çevresinde Bulunan Bizans Dönemi Taş Eserleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Keskin, E. (2015). *Küçük Asya'da kutsal kent Euchaiata ve Bizans Dönemi taş eserleri*. Ankara: Serüven Kitabevi.
- Niewöhner, P. (2007). *Aizanoi, Dokimion und Anatolien: Stadt und land, siedlungs- und steinmetzwesen vom späteren 4. bis ins. 6. jahrhundert n. chr.* Archäologische Forschungen, Band, 23, Wiesbaden: Reichert Verlag.
- Ötügen, Y. (1996). *Forschungen im nordwestlichen kleinasien antike und Byzantinische denkmäler in der provinz Bursa*. Tübingen: Istanbul Mitteilungen, 41.
- Özdoğan, M. (1991). 1989 yılı Marmara Bölgesi araştırmaları ve Toptepe kazısı. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, 12(1), 345-375, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Rose, C. B. & Körpe, R. (2008). The Granicus River valley survey project-2006. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 25(2), 103-116, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Schmidt, A. S. & Plattner, G. A. (2004). *Antike Architektur und Bauornamentik: Grundformen und Grundbegriffe*. Wien: Utb GmbH.
- Scranton, R. L. (1957). *Medieval architecture in the central area of Corinth*. Corinth, 16, Princeton-New Jersey: American School of Classical Studies at Athens.
- Schwertheim, E. (2000). Mysia. *Der Neue Pauly*, 8, 608-610.
- Sevin, V. (2000). *Anadolu'nun tarihi coğrafyası-I*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Şahin, M. (2014). Yüzey araştırması ve taş eser kataloğu. Şahin, M. (Ed). *Bursa ve İlçeleri Arkeolojik Kültür Envanteri I. Olympos Araştırmaları (Keles, Orhaneli, Harmancık, Büyükkorhan)*, 21-158: Bursa: Bursa Kültür A.Ş.
- Temple, Ç. (2013). *Konya/Ikonion ve çevresinde bulunan Bizans Dönemi taş eserleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Türker, A. Ç. (2014). Çanakkale'den ion-impost sütun başlıkları. *Olba*, 22, 337-368.
- Vemi, V. (1989). *Les chapiteaux ioniques à imposte de Grèce à l'époque paléochrétienne*. Bulletin de Correspondance Hellénique, Supplément Suppl., 17, Paris: Athènes/Ecole Française d'Athènes.
- Yeşiltaş, T. (2012). *Yalvaç Müzesi'ndeki Bizans Dönemi taş eserleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.

Zollt, T. (1994). *Kapitellplastik Konstantinopels vom 4. bis 6. Jahrhundert n. chr.: Mit einem Beitrag zur Untersuchung des ionischen Kämpferkapitells*. Asia Minor Studien, 14, Bonn-Verlag: Dr. Rudolf Habelt.
